

LexicoNordica

Titel:	Kvensk revitalisering, normering og leksikografi	
Forfatter:	Anna-Kaisa Räisänen, Aili Eriksen, Thomas Brevik Kjørstad & Trond Trosterud	
Kilde:	LexicoNordica 31, 2024, s. 175-199	
URL:	https://tidsskrift.dk/lexn/issue/archive	

© 2024 LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Kvensk revitalisering, normering og leksikografi

Anna-Kaisa Räisänen, Aili Eriksen, Thomas Brevik Kjærstad & Trond Trosterud

An online dictionary and language technology for Kven language have been developed in a collaborative project between the Kven Institute and Giellatekno at UiT The Arctic University of Norway. Sources for the material are older texts and learning material that are available for the public. Several hundred hours of spoken material in old recordings, however, have still not been used. Utilising this material will be a priority in our future work.

1. Innledning

Denne artikkelen presenterer *Nettidigisanat Kvääni-norja-kvääni-nettisanakirja* (Eriksen et al. 2013–2024), ei elektronisk kvensk-norsk-kvensk ordbok, heretter referert til som KNKO. Den kvensk-norske og den norsk-kvenske delordboka refererer vi til som henholdsvis KNO og NKO. KNKO er ei ordbok i *Neahtta-digisánit*-familien av ordbøker (Johnson, Antonsen & Trosterud 2013). Artikkelen forklarer motivasjonen bak ordboka og drøfter rolla ordboka spiller i revitaliseringsarbeidet for kvensk språk. Videre drøfter den rolla ordboka spiller for normering, og i hvilken grad ordboka er i stand til å fylle denne rolla. Først kommer et bakgrunnskapittel som gir en oversikt over kvensk revitalisering og kvensk språknormering. Deretter drøftes motivasjonen bak det kvenske ordboksarbeidet og utviklinga av og statusen for ordbøkene. Ordbøkene har spilt ei viktig rolle både for stabilisering av kvensk rettskriving og for utviklinga av ordforrådet, og vi gjør greie for hvordan den har fylt denne rolla. Kapittel 4 tar for seg utfordringer i kvensk språkdokumentasjon og i normering av

språkvariasjon, og det drøfter tilgjengelige ressurser for det leksikografiske arbeidet. Kapittelet drøfter også framtidsplanene for de kvenske ordbøkene.

2. Bakgrunn

2.1. Situasjonen for kvensk språk

I likhet med meänkieli er kvensk et resultat av en to tusen år lang ekspansjon av østersjøfinsk, fra området sør for Finskebukta til vest for Torneelva og helt nord til Ishavet. Etter at Finland i 1809 gikk fra å være en integrert del i det svenske riket til å bli et storfyrstedømme i Russland blei språkspørsmålet en viktig del av finsk politikk. Det dype skillet mellom øst- og vestfinske dialekter blei planmessig oppheva i et kompromiss som førte til et nytt standardspråk. Reinhold von Beckers *Finsk grammatik* fra 1824 viste hvordan et kompromiss mellom bøyingsverket i de østlige og vestlige dialektene kunne se ut, og Elias Lönnrots ordbok *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja* fra 1880 la grunnlaget for et moderne finsk ordforråd (se Trosterud (1996) for ei drøfting av denne prosessen). Både kvensk og meänkieli (sistnevnte blir snakka vest for Torneelva fra Haparanda opp til Gällivare) sto utenfor hele denne prosessen, og den viktigste kilden til skriftlig finsk de kvensk- og meänkielispråklige talerne blei eksponert for, var Bibelen og det religiøse språket, dvs. den delen av finsk som hadde vært i bruk fra 1500-tallet og ikke var en del av standardiseringa på 1800-tallet. Utviklinga i det finske talemålet, *yleispuhekieli*, nådde heller ikke den kvenske befolkninga i særlig stor grad, og finske og kvenske dialekter har utvikla seg i ulike retninger. De kvenske dialektene har innen finsk dialektologi blitt klassifisert som nordfinske dialekter. Nordfinske dialekter har hatt langvarig kontakt med samisk og skandinaviske språk, og denne kontakten har vært spesielt sterk

for de kvenske dialektene. Kvensk var på begynnelsen av 1900-tallet det dominerende språket i de kvenske bygdene i Nord-Troms og Finnmark. I perioden fra 1900 fram til midten av 1900-tallet gikk antallet språkbrukere kraftig ned. Fornorskingstiltaka som blei satt i gang på slutten av 1800-tallet, spesielt gjennom skolen, endra språkbruken i de kvenske områda. Moderniseringa av samfunnet, krigen og evakueringa forsterka denne tendensen. Mange familier som fortsatt brukte kvensk før krigen, skifta språk hjemme i etterkrigsåra. De var redd for at flerspråklighet kunne være skadelig, eller at barn skulle bli stigmatisert hvis de var kvensktalende og hadde kvensk identitet. I løpet av 1950- og 1960-åra gikk de aller fleste kvener over til å snakke kun norsk med barna sine, noe som gjorde at kvensk i stor grad opphørte som hjemmespråk (Lane 2010; Räisänen 2014).

Bevisstheten om kvensk kultur og tilhørighet fikk et oppsving igjen på 1970-tallet, og de første kvenske organisasjonene blei danna på 1980-tallet. Samtidig etablerte kvenene et samarbeid med tornedalingene i Nord-Sverige. Mange kvener har røtter i Tornedalen og et sterk slektskap med tornedalingene. Dette samarbeidet leda til ei utvikling som skulle sørge for at kvenene kunne ta vare på de lokale dialektene sine i stedet for å «forfinske» språket sitt ved å bruke det standardiserte finske språket. Et av hovedmåla til Norske kveners forbund blei på 1980-tallet å få kvensk anerkjent som et eget språk og å styrke språkets status i samfunnet (Sundelin 2008). Kongen i statsråd vedtok i 2005 at kvensk skulle anerkjennes som et eget språk i Norge. Kvensk er et av tre offisielle minoritetsspråk i Norge og har vern etter språkloven og den europeiske pakten om regions- og minoritetsspråk del II.

En undersøkelse drøfta i Rasmussen (2004–2005) viser at det på begynnelsen av 2000-tallet var 5640 personer som var i stand til å forstå kvensk i Norge. En stor del av disse, rundt en tredel, snakka også samisk og bodde i kommunene Kautokeino, Karasjok og Tana. En viktig grunn til dette er at den samiskspråklige befolk-

ninga har tett kontakt over landegrensene og med befolkninga som snakker nordfinske dialekter. En annen grunn er at flerspråkligheten har blitt bedre bevart i trespråklige områder enn i tospråklige. I dag tilhører de fleste kvensktalende den eldste generasjonen, og kvensk brukes aktivt muntlig kun noen få steder i Nord-Norge, hovedsakelig i Porsanger og Varanger. Kvensk er lite synlig innafør alle samfunnsområder og -institusjoner, og kan derfor defineres som et kritisk trua språk (Laakso et al. 2016:134–137).

2.2. Kvensk revitalisering

Kvenske lærere og språkaktivister begynte å utvikle kvenske læremidler på 1980-tallet. Da de begynte å undervise i finsk, var kvensk fremdeles et levende muntlig språk blant den eldste generasjonen i mange kvenske bygder. Noen hadde også lært å lese og skrive på finsk. Lærere i Porsanger fikk tilbakemelding fra kvensktalende om at de ønska å videreføre nettopp den lokale språkforma og ville at barna skulle lære sin lokale varietet og ikke finsk. Derfor blei det første kvenske skriftspråket utvikla etter lærernes og elevenes behov (Huss 1999). Mange kvener ville snu språkskiftet fra kvensk til norsk og revitalisere de lokale kvenske varietetene. Målet blei «å oppnå funksjonell tospråklighet (norsk – kvensk), også blant yngre generasjoner i de kvenske kjerneområdene», som det sto i revitaliseringsplanen i 2004 (Norske Kveners Forbund & Norsk senter for kvænsk språk og kultur 2004).

Språkundervisning og kulturprosjekter for barn og unge var en sentral del av denne revitaliseringsplanen, og utdanningsinstitusjoner og kvenske fagmiljøer spilte i tida etterpå ei essensiell rolle i formidling og videreføring av språket til kvenene som ikke hadde lært det hjemme. Det har vært viktig å skape nye språkdomener som gir nye språkbrukere muligheter til å snakke og skrive språket. Samtidig blei utvikling av ulike typer læremateriell en forutsetning for å kunne ha undervisning i kvensk. Det var like-

vel ingen ordboksprosjekter inkludert i planene på dette tidspunktet (Kainun institutti – Kvensk institutt 2007).

Etter at kvensk fikk status som et nasjonalt minoritetsspråk i 2005, begynte arbeidet med å normere språket. Den nye statusen førte til at mange kvenske institusjoner ble etablert. Kvensk institutt fikk nasjonalt ansvar for kvensk språk og kultur. Halti kvenkultursenter ble oppretta for å jobbe regionalt i Nord-Troms, og etter hvert har fem kvenske språksentre i Alta, Kvænangen, Porsanger, Storfjord og Vadsø kommet til for å styrke språket. Kvensk institutt har også administrert normeringsorgana for kvensk. Alle de kvenske språksentera har jobba med kvensk undervisning, men de har også jobba systematisk for å synliggjøre språket i offentlighet. En viktig del av dette har vært å oversette tekster fra norsk til kvensk for ulike offentlige institusjoner og frivillige organisasjoner.

Nye språkkurs og økt tekstproduksjon på kvensk ga et større behov for ordbøker. I denne tidlige fasen av revitaliseringa var det først viktig å skape et felles normert skriftspråk. Kvenske institusjoner satsa derfor i starten mer på språknormering og tekstproduksjon enn på ordboksarbeid. Språk- og kulturprosjekter for barn og ungdom blei også høgt prioritert.

2.3. Normering av kvensk skriftspråk

I kjølvannet av at kvensk blei anerkjent som et eget språk, begynte også et mer systematisk organisert arbeid med det kvenske skriftspråket. Kvensk institutt blei stifta i 2006 og har siden hatt ansvar for å drive språknormeringsarbeid gjennom to språkorgan: Kväänin kieliraati (Kvensk språkråd) og Kväänin kielitinka (Kvensk språkning). Kvensk språkråd var fra 2007 til 2010 et fagorgan som forberedte saker om ulike strategier for normering. Kvensk språkning har siden etableringa bestått av medlemmer som representerer ulike kvenske dialektområder. Språkinget er vedtaksorgan i normeringsspørsmål for kvensk (Larsen, Paavaliemi &

Söderholm 2012). Etter at Kvensk språkråd blei nedlagt i 2010, har Kvensk institutt hatt ansvar for saksbehandlninga for språktinget.

Da de kvenske språknormeringsorgana begynte sitt arbeid i 2007, måtte de ta stilling til ortografiske prinsipp og språklig variasjon. Språktingets mandat var å utvikle et standardisert kvensk språk, men de bestemte seg først for å utvikle en læreboknormal til undervisning i kvensk (Keränen 2018:9; Söderholm 2017:29). Kvensk språkting vedtok at kvensk språk skulle ha de samme ortografiske prinsippa som finsk. Dette var begrunna med likhetene i kvensk og finsk fonologi. Disse ortografiske prinsippa var også brukt av kvenskklærer og språkaktivist Terje Aronsen og forfatter Alf Nilsen-Børsskog. Kvenske stedsnavn var også registrert med samme ortografi. For å kunne ta stilling til variasjonen i de kvenske dialektene forberedte Kvensk språkråd ulike strategier der de tok hensyn til både dialektene, meänkieli og det finske skriftspråket. Kvensk språkting vedtok at det kvenske skriftspråket skulle bygges på et kompromiss mellom de ulike kvenske dialektene og samtidig ligge så nær meänkieli som mulig (Kvensk språkting 2008). Da språktinget seinere skulle drøfte Söderholms normative grammatikker (Söderholm 2014, 2017), kom spørsmålet om hvordan variasjonen i kvensk skulle beskrives i grammatikken, opp på nytt. Söderholm beskriver variasjonen mellom de tre sentrale kvenske dialektområda, nemlig Porsanger, elvedalsområda og Varanger (Söderholm 2014:24, 2017:30).

I og med at *Kvensk grammatikk* (Söderholm 2017) bygger på Språktingets vedtak, er den også den viktigste beskrivelsen av normert kvensk. Selv om grammatikken beskriver variasjonen i kvensk språk, blir porsangervarieteten presentert som hovedform, mens de andre varietetene blir presentert som sideformer. Söderholm (2017:31) begrunner dette valget med at porsangervarieteten var den første som blei analysert i arbeidet med grammatikken. De fleste eksempelsetningene i grammatikken er fra Porsanger, og andre varieteter er i mindre grad synlige (Söderholm 2017:30).

Seinere har Isaksen (2018) arbeida med en kvensk skolegrammatikk basert på porsangervarieteten. Kvensk språkting gikk inn for at skolegrammatikken skulle utgis også på de to andre varietetene, men på grunn av manglende ressurser blei det ikke gjort.

Da den første kvenske romanen, *Kuosuvaaran takana* (av Alf Nilsen-Børsskog), blei gitt ut i 2004, fantes det kun noen få tekster på kvensk fra før av. Terje Aronsen (1984, 1986) hadde skrevet læremateriell og noen faglitterære tekster på porsangervarieteten, og Olav Beddari (1987) ga ut en lesebok med fortellinger på sin egen varietet fra Sør-Varanger. Da Eira Söderholm (2009) og Agnes Eriksen (2014–2017) begynte å utvikle læremateriell, brukte de kun porsangervarieteten. Også forfattere som skriver på kvensk, har stort sett brukt porsangervarieteten i sine utgivelser, for eksempel Eriksen (2011) og Räisänen (2020), og de kvenske mediene *Ruijan Kaiku* og *NRK Kvääni* bruker også porsangervarieteten. Etter Språktingets vedtak om å tillate variasjon i kvenske dialekter laga Eira Söderholm parallelle versjoner på tre ulike kvenske varieteter av kursmaterialet som var utvikla for studenter ved UiT Norges arktiske universitet (heretter UiT). De tre varietetene var porsanger-, elvedals- og varangervarieteten.

Til tross for vedtaka som blei gjort om variasjon i skriftspråket (jf. Larsen, Paavalniemi & Söderholm 2012), har porsangervarieteten blitt dominerende i nesten alle kvenske tekster. For eksempel lanserte UiT sitt nye læremateriell *Meidän joukko* (UiT 2019) kun på porsangervarieteten. *Meidän joukko* har ikke blitt utgitt med parallelle tekster på de andre varietetene på lik linje med Söderholms *Aikamatka* (2009). Dette kan igjen ha ført til at porsangervarieteten har blitt dominerende i bruk, i og med at UiT er den eneste høgere utdanningsinstitusjonen som underviser i kvensk. Kvensk institutt har også oversatt mest fra norsk til porsangervarieteten og i mindre grad brukt varanger- og elvedalsvarietetene. Disse to varietetene har blitt brukt i tekster som har omhandla områda der varietetene har vært talespråk. For eksempel har Halti

kvenkultursenter publisert noen oversettelser og andre tekster på elvedalsvarietetet. De som har bestilt oversettelser fra Kvensk institutt, ønsker iblant å få oversettelsen på den varietetet som ligger nærmest deres lokale kvenske språklige identitet.

3. Kvensk leksikografi

Ordbøker er sentrale virkemidler i språkdokumentasjon, men de er også viktige for å bevare språk. Leksikografisk arbeid har derfor flere funksjoner i en minoritetsspråkkontekst (Ogilvie 2011:392). Ikke minst er det å utarbeide ordbøker for trua språk ofte et avgjørende steg i prosessen med å hjelpe nye språkbrukere til å ta tilbake sine forfedres språk. Ordbøker formidler grunnleggende kunnskap om språk og er av stor betydning for undervisning i trua og lite brukte språk. Dette ser vi også i forbindelse med revitaliseringa av kvensk.

Initiativet til å utvikle ei ordbok for kvensk kom fra styret ved Kvensk institutt i 2010 da de tok opp behovet for ei slik ordbok med Kvensk språkråd (Kvensk språkråd 2010). Da Kvensk språkråd behandla dette initiativet, påpekte de at kvenske dialekter var godt dokumentert av finske språkforskere. Språkrådet mente at det omfattende materialet (over 400 timer lydopptak) som var arkivert i *Suomen kielen nauhoitearkisto – Finska bandarkivet* i Helsingfors, kunne danne et godt grunnlag for ei kvensk-norsk ordbok. De anbefalte at dette materialet kunne brukes sammen med Alf Nilsen-Børsskogs romaner og Terje Aronsens ordlister som en begynnelse på ordboksarbeidet. Kvensk institutt fikk ansvaret for å planlegge arbeidet med ordboka og etablerte et samarbeid med Giellatekno (Senter for samisk språkteknologi ved UiT) og Halti kvenkultursenter. Disse samarbeidspartnerne satte i gang et prosjekt for kvensk språkteknologi i 2013 for å øke bruken av det nyetablerte skriftspråket og bidra til kvensk revitalisering (Haavisto et al. 2014:183).

Prosjektet resulterte i opprettelsen av KNKO, som Kvensk institutt og Giellatekno har videreutvikla. Parallelt med dette arbeidet satte Kvensk institutt og Giellatekno i gang et tett samarbeid med kvenske fagmiljøer ved UiT for å utvikle en morfologisk analysator, stavekontroll og korpus for kvensk språk (Trosterud et al. 2017). Både den morfologiske analysatoren og mulighet for direkte lemmasøk i det kvenske korpuset KORP er innlemma i ordboka. Den tekniske infrastrukturen i prosjektet er utvikla av Giellatekno og Divvun¹ ved UiT. Det kvenske språkteknologiprojektet hadde finansiering fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet for til sammen to millioner kroner i perioden 2014–2017.

Trosterud (2019) viser at 62,4 % av oppslaga som blei gjort i KNKO i 2018, var norske lemma, og at bare 26,5 % av de kvenske oppslaga i KNO var oblike former (dvs. andre former enn lemma). Artikkelen konkluderer derfor med at KNKO ikke primært brukes til resepsjon av minoritetsspråketekst, men som pedagogisk ordbok og til en viss grad som produksjonsordbok. Dette er interessant ettersom det i en annen kontekst i Trosterud et al. (2017) kommer fram at den morfologiske analysatoren allerede i 2016 kunne ha vært til hjelp for dem som har ønska å lese tekster på kvensk. I Trosterud et al. (2017) presenteres også den kvenske grammatiske språkmodellen som ordboka er basert på.

3.1. Behovet for ei nettordbok for kvensk

Da den første versjonen av KNKO blei publisert i 2013, var et av måla at folk skulle kunne bruke ordboka for å lese tekster på kvensk. Alf Nilsen-Børsskog hadde allerede gitt ut flere romaner på kvensk, og den kvenske avisa Ruijan Kaiku hadde en plan om å produsere 20 % av sine tekster på kvensk. Det blei antatt at norsk-talende kvener ville lese disse tekstene på kvensk, og at de hadde

1 Divvun er ei forskningsgruppe som utvikler samisk språkteknologi og praktiske hjelpemidler basert på denne språkteknologien i nært samarbeid med Giellatekno.

behov for å bruke KNO til dette. Kvensk hadde på det tidspunktet begynt å bli mer synlig i offentligheten i Norge, og etterspørselen etter ulike oversettelser økte. Noen kommuner hvor kvener historisk sett hadde vært en stor andel av befolkninga, ønska å gjøre kvensk språk og kvener mer synlige. Kvensk skriftspråk blei tatt i bruk i mange nye språkdomener, som for eksempel utstillingstekster og administrative tekster. Mange kvener ønska også å skrive vanlige hilsninger på kvensk, og det blei etterspurt tematiske ordbøker og fraseordbøker. Derfor økte spesielt behovet for å videreutvikle NKO for språkbrukere som ønska å oversette egne tekster og fraser fra norsk til kvensk.

Ordbøker kan som nevnt spille ei viktig rolle for språkdokumentasjon og språkrevitalisering. Ord og bruken av dem kan videreformidles på en effektiv måte med ordbøker. Skal det være mulig å skrive på et ungt skriftspråk, kreves det kontinuerlig utvikling av ordforråd. Derfor har det blitt prioritert at orda som Kvensk institutt har utvikla og samla inn i samarbeid med Kvensk språkning og lokale kvenforeninger, har blitt kontinuerlig innlemma i KNKO. Mens ansatte på Kvensk institutt har jobba med tekster av ulike slag, blant anna administrative tekster, nettsider, barnesanger, eventyr og religiøse tekster, har Kvensk språkning utvikla terminologi for offentlig skilting og organisasjonsnavn. I tillegg til at ordboka er med på å dokumentere språket, har det kvenske korpuset KORP blitt et viktig redskap for dokumentasjon. I ordboka finner språkbrukeren bare et svært begrensa utvalg av ordbetydninger og språklige kontekster. I korpuset finner man derimot hele setninger og tekster, og dermed langt flere bruksmåter for orda.

I forbindelse med trua språk er det særlig viktig å utvide ordbøker med nytt ordforråd som en del av revitaliseringa og normeringa. KNKO har fylt behovet for å dokumentere utviklinga av kvensk ordforråd. De viktigste brukergruppene for ordbøkene er studenter og oversettere, to grupper som har ulike behov. En som har kunnskap om og språkferdigheter i kvensk, trenger ikke

samme informasjon om valg av ord og bøyningsmønster som nybegynnere. Samtidig som ordboka gir den grunnleggende kunnskapen språkbrukerne etterspør, ser vi også at brukerne ikke finner all informasjonen de leter etter. Tilbakemeldinger som ordboksutviklerne stadig får, handler for det meste om ord som mangler i ordboka. Det etterspørres også informasjon om uttale av orda. I og med at KNO gir grunnleggende informasjon om hvordan kvenske ord skrives, fungerer den som bindeledd mellom Kvensk språkning og språkbrukerne. De som jobber med revitalisering og tekstproduksjon i kvenske institusjoner, har gitt positive tilbakemeldinger om at NKO fungerer sammen med KORP. Korpuset, ordboka og den morfologiske analysatoren letter oversettelsesarbeidet for kvenske institusjoner betraktelig.

3.2. Data og kilder for ordboksutvikling

Det er forska relativt lite på oppbygginga av og strukturen til det kvenske ordforrådet. Den grundigste analysen av det kvenske ordforrådet hadde fokus på terminologien for fisk og sjødyr (Andreassen 2003). I tillegg fins det to masteroppgaver om norske lånord i kvensk (Utvik 1996; Leskinen 2017) og en analyse av forskjeller i ordforrådet mellom kvensk og finsk (Eriksen 2018). Mange forskere har påpekt at de største forskjellene mellom kvensk og finsk ligger nettopp i ordforrådet (Andreassen 2003:18; Eskeland, Lindgren & Norman 2003). Vilkåra for kvensk terminologisk arbeid uavhengig av finsk blei drøfta i Trosterud & Skanke (2012). Der blei det pekt på at selv uten at det hadde blitt etablert en kvensk språkstandard uavhengig av finsk, ville det vært nødvendig å etablere en egen terminologi på mange fagområder. Selv om kvenske institusjoner har kommet godt i gang med å normere det kvenske språket og utvikle ny terminologi og nytt allmennspråklig ordforråd, er det behov for forskning både på det kvenske leksikonet og på mekanismene for å utvide det.

Ettersom det er gjort såpass lite forskning, har det vært viktig å bruke ordlistene som de kvensktalende har laga, som grunnlag for KNO. Ordboka blei først utarbeida med grunnlag i ei kvensk-norsk ordbok som var utvikla av Terje Aronsen (2010). Aronsen hadde opprinnelig utvikla ei ordliste til kvenskundervisninga, men han hadde også samla inn en del kvenske ord og utvikla ordforråd i forbindelse med oversettelsesarbeid ved Kvensk institutt. I arbeidet sitt brukte Aronsen kun porsangervarieteten, og dermed blei dette rådende for utviklinga av ordboka. Utviklinga av kvenske språkteknologiske verktøy tok derfor utgangspunkt i denne varieteten. Den var mest brukt i alle skriftlige kilder og danna grunnlag for Söderholms første kvenske grammatikk, *Kainun kielen grammatikki* (Söderholm 2014), men ordboksprosjektets uttalte mål var å inkludere elvedals- og varangervarietetene i videreutviklinga av den morfologiske analysatoren og KNO fra starten av (Haavisto et al. 2014:180–181). Arbeidet med å ta med alle de kvenske varietetene starta i 2015.

Antall oppslagsord i KNKO i mars 2024 var for KNO 15 649 og for NKO 14 304, ei stor utviding sammenligna med de 3600 oppslagsorda i Aronsen (2010). Det nye ordforrådet har kommet fra UiTs kvenske undervisningsmaterieill *Aikamatka* (Söderholm 2009) og *Meidän joukko* (UiT 2019), fra Agnes Eriksens *Kainuruija-kainu koulusanakirja* (2018) samt fra fraseordbøker (Kvääninuoret 2023; Larsen 2015) og ordlister som kvenske språkbrukere selv har laga. En god del av orda har kommet via Kvensk institutts arbeid, både i form av nyord fra oversettelsesarbeid og fra ordinnsamlingsarbeid som Kvensk institutt og Kvensk språkning har gjort i ulike kvenske dialektområder. Facebookgruppa *Kveenin sanat*, der kvenske språkbrukere diskuterer ord og betydninger, har også bidratt til innsamling av kvensk ordforråd til ordboka.

En del av det kvenske språkteknologiprojektet har vært å dokumentere den skriftlige bruken av kvensk språk. Kvensk institutt har i samarbeid med Giellatekno og Divvun samla inn alle kven-

ske tekster som de har fått tillatelse til, i KORP. Korpuset er ikke stort (ca. 500 000 ordformer), men det har likevel blitt den mest sentrale kilden til kvensk leksikografisk arbeid. Korpuset inneholder oversettelser fra Kvensk institutt, men det har også noen medietekster og faglitterære tekster fra andre skribenter. Korpuset blei dessuten nylig utvida med romansamlinga til Alf Nilsen-Børsskog. Dette utgjør over 600 000 ord med skjønnlitterær tekst, og den totale størrelsen på korpuset er dermed over 1 115 000 ord per juli 2024. Kvensk institutt har nylig fått i stand en avtale med forlaga som publiserer på kvensk, om å kunne innlemme litteratur som blir skrevet på kvensk, i korpuset. Disse nye tekstene vil bli en viktig ressurs i ordboksarbeidet framover.

3.3. Status for ordbøkene

Trosterud (2019:189) dokumenterte i hvilken grad KNKO dekker det sentrale ordforrådet i kvensk og norsk. Dekningsgraden blei for kvensk målt etter KORP, mens den for norsk blei målt etter NoWaC (Norwegian Web as a Corpus), et korpus utvikla ved Universitetet i Oslo. Målinga blei gjentatt i 2024, og utviklinga i dekningsgrad vises i tabell 1.

Ordbok	KNO		NKO	
	1000	10 000	1000	10 000
De ... vanligste				
2019	79,9 %	28,8 %	66,0 %	32,2 %
2024	95,0 %	88,9 %	88,3 %	54,0 %

Tabell 1: Dekningsgrad for de 1000 og 10 000 vanligste orda i kvensk og norsk i KNO og NKO, i 2019 (Trosterud 2019) og 2024.

Som det går fram av tabellen, har det særlig for KNO vært ei stor forbedring, men også de vanligste norske orda er bedre representert i ordboka enn før. Når det gjelder sjeldnere ord, er dekningsgraden naturlig nok dårligere. Av de norske orda i frekvensspen-

net 20 000–30 000 i NoWaC-korpuset kjenner NKO for eksempel igjen bare 13,9 %.

Trosterud (2019:119ff.) inneholdt også ei sammenligning av ordbøkene fra norsk til henholdsvis nordsamisk, sørsamisk og kvensk. De 10 lemmaene som blei slått opp flest ganger i den norsk-nordsamiske ordboka, var sentrale verb, og de fem neste var funksjonsord (lista i frekvensrekkefølge): *skulle, ha, kunne, gå, se, bli, komme, få, dra, være, for, det, snakke, som, på*. Ei sannsynlig forklaring er at den sentrale bruken av ordboka var som produksjonsordbok for nordsamisk. I kontrast til dette utgjorde de 15 lemmaene med flest oppslag i NKO ei mer heterogen gruppe: *vel, jeg, hus, være, hei, gå, kaste, bli, kunne, du, se, eie, følge etter, ha, skulle*. Her er det også mange sentrale verb, men inntrykket er at produksjonsaspektet ikke var like dominerende. For første halvpart av 2024 har lista over de 15 lemmaene med flest oppslag i NKO endra seg noe. De er nå: *komme, kunne, være, gå, se, hus, hei, møte, snakke, til, jeg, få, som, måtte, skulle*. Det er fortsatt ett eller to substantiv med på lista, men sammenligna med den eldre lista er det flere sentrale verb, og det ser med andre ord ut som om bruken av ordboka som produksjonsordbok for kvensk er på vei opp. Merk også at i tillegg til pronomenet *jeg* inneholdt loggen like mange søk på *jeg* + verb (de vanligste var *jeg heter, jeg elsker deg, jeg er* og *jeg har*). Slik ordboka er strukturert nå, vil slike fraser ikke gi tilslag, men teknisk sett er det ingen ting i veien for å la den kvenske morfologiske generatoren generere relevante kvenske verbformer på grunnlag av norsk *pronomen + verb*.

Materialet i NKO er som nevnt delvis henta fra oversettelser av tekster fra offentlig sektor. Ordforrådet i slike tekster er likevel ikke nødvendigvis bedre representert enn ordforrådet i mer allmennspråklige tekster. Ordforrådet i (en oversettelse til bokmål av) oppsummeringskapittelet i St.meld. nr. 15 (2000–2001) *Nasjonale minoritetar i Noreg* er for eksempel ikke bedre representert enn ordforrådet i Ketil Melhus' novelle «Et lite stykke tid»

(de to tekstene har henholdsvis 72,1 og 75,6 % dekningsgrad i NKO).

4. Kvensk ordboksarbeid

4.1. Utfordringer og skeivheter

Kvensk språk er i samme situasjon som mange andre trua minoritetsspråk med et ungt skriftspråk og en ung litterær tradisjon. Datagrunnlaget for den kvenske ordboksutviklinga er helt annerledes enn datagrunnlaget for utvikling av ordbøker for språk med en lang og godt dokumentert skriftlig tradisjon.

Det er få som oversetter og skriver på kvensk, og dermed få som påvirker utviklinga av det nye ordforrådet. Hittil har korpuset langt på vei bestått av oversatte tekster. Selv om vi nå har lagt til en stor mengde originale tekster, utgjør disse fortsatt bare rundt halvparten av tekstene i korpuset. Korpustekstene har en direkte påvirkning på ordforrådet som blir lagt inn i ordboka, og er derfor viktige.

De fleste tekstene som Kvensk institutt og Halti kvenkultursenter oversetter, har vært bestilt av museer, lærebokforfattere og offentlig administrasjon, og inneholder ikke nødvendigvis det ordforrådet som trengs for å oppfylle behova til det kvenske språksamfunnet. Derfor er det mange kvener som vil bruke språket skriftlig, som tar kontakt med Kvensk institutt med ønske om at det utvikles nytt ordforråd om spesifikke tema som interesserer dem. Det kommer hele tida slike forespørsler om å utvikle ordforråd innafor et visst område. Antall språkbrukere som skriver på kvensk, påvirker også utviklinga av ordforrådet videre framover. Generasjonen som fortsatt lærte kvensk hjemme, fikk ikke mulighet til å lære kvensk på skolen – de blei til og med hindra i å bruke kvensk. Derfor har ikke de fleste kvenske morsmålstalere lært å

skrive verken på kvensk eller på finsk. I stedet har de hatt all sin skriftlige opplæring i og på norsk. Utviklinga av kvensk ordbok står dermed i en paradoksal situasjon. På den ene sida må det tas hensyn til krava til synliggjøring av kvensk språk i storsamfunnet, som er svært ressurskrevende. På den andre sida må behova til det kvenske språksamfunnet ivaretas. Det er en balansegang som vi prøver å gjennomføre til tross for små ressurser.

Kvenske dialekter er relativt godt dokumentert, men denne dokumentasjonen er lite systematisert, forska på og brukt i utvikling av ordbøker (Niiranen 2022; Lane et al. 2022). Det innsamla dialektmaterialet er dessuten bare i liten grad tilgjengelig for språkbrukerne. Kvensk institutt får av og til tematiske ordlister fra morsmålsbrukere som ikke nødvendigvis kjenner til kvensk ortografi eller hvordan orda brukes i kontekst. Dette viser at språket brukes i liten grad i det kvenske samfunnet sammenligna med situasjonen som er dokumentert i det eldre materialet beskrevet av Niiranen (2022). I ordboksutviklinga er det derfor vanskelig å vurdere hvor etablerte visse ord og betydninger er i det kvenske språksamfunnet sammenligna med hos individuelle språkbrukere, og om orda som er i ordlistene fra språkbrukerne, er deres egne forslag til nye ord.

I utviklinga av nytt ordforråd må det alltid vurderes hvordan og hvor mye man skal låne direkte fra andre språk, og i hvor stor grad man skal konstruere nye ord med utgangspunkt i kvensk. Ettersom kvensk er nær beslektet med meänkieli og finsk og har vært i nær kontakt med samisk og norsk, er det også et spørsmål om hvor mye man bør låne fra disse språkene framover. Norsk har vært et naturlig språk å låne fra fordi kvener befinner seg i det norske samfunnet. I kvensk fins det allerede en del skandinaviske låneord som er tilpassa strukturen i kvensk. Mange språkbrukere oppfatter dem likevel ikke som låneord, fordi de ikke er like gjennomsiktige som moderne norske låneord. Det finske skriftspråket kunne også vært et aktuelt språk å låne fra, fordi det allerede

har velutvikla terminologi innen politikk, kultur og samfunnsliv. Mange kvenske språkbrukere oppfatter imidlertid moderne finske ord som fremmede og synes det er mer naturlig å låne kjent terminologi fra norsk, selv om det også er kvener som finner det naturlig å låne fra finsk. En av grunnene til å ha et kvensk skriftspråk atskilt fra finsk er jo at kvenene skal kunne skrive på sitt eget språk. Meänkieli har lenge vært i samme situasjon som kvensk og har derfor vært relevant å sammenligne med. Språka har ei felles historie og samme kulturhistoriske kontekst med mye felles ordforråd som kan være til nytte i normeringa av kvensk ordforråd (Söderholm 2006:47–50). Når det mangler termer på kvensk, kan man også konstruere nye ord ut ifra kvenske ord som allerede eksisterer.

I tillegg til hvordan utviklinga av nytt ordforråd i KNKO skal dokumenteres, har det også vært et spørsmål om hvordan de tre varietetene i kvensk skal synliggjøres. Porsangervarieteten har som nevnt hittil vært prioritert, men språkbrukere som kan andre varieteter, kan også søke opp ord i ordboka på sin egen varietet med hjelp av den morfologiske analysatoren. Situasjonen speiler den språklige variasjonen i det kvenske korpuset, så hvis tekstproduksjonen innafor de andre språkvarietetene øker, blir det også større behov for å inkludere disse varietetene i ordboka. Kvensk institutt har lenge fått tilbakemeldinger fra språkbrukere om at ordboka bør synliggjøre alle varietetene. Å synliggjøre de lokale dialektene er viktig for mange kvensktalende, og mange opplever det som viktig at markører for tilhørighet til slekt og spesifikke kvenske tradisjonelle områder, og dermed egen språklig identitet, blir synlig også i ordboka.

4.2. Planer framover og manglende ressurser

Mangel på personale som kan arbeide med både leksikografi og språkteknologi, har vært ei stor utfordring for utviklinga av kven-

ske ordbøker. Det er i utgangspunktet vanskelig å rekruttere folk som har kunnskap i kvensk, og som i tillegg har kompetansen som kreves for å kunne jobbe med leksikografi og den tekniske infrastrukturen. Med tanke på de ressursene vi har hatt tilgjengelig til utvikling av ordboka, analysatoren og korpuset, så har arbeidet hatt god framgang. Bruken av ordbøkene har økt kraftig. Mens det i 2014 blei gjort i underkant av 1000 oppslag i KNKO, var antallet oppslag over 70 000 i 2018 (Trosterud 2019). I 2021 var tallet økt til over 156 000, og i 2023 var det nesten 250 000.

Disse tallene forteller også indirekte om hvor mange som er interessert i å lære og bruke kvensk i dag (jf. også Lanes 2023). Stadig flere ønsker å ta kvensk språk tilbake. Antall studenter i kvensk språk har økt på UiT, og flere velger også kvensk som andrespråk i skolen (i Troms og Finnmark). Mange voksne ønsker også å lære kvensk, og det har vært en stor økning i deltakere på nybegynnerkursene de siste åra. I denne situasjonen er det enda viktigere å kunne oppfylle kvenske miljøers behov for språkrevitalisering med videreutvikling av KNKO. De tospråklige nettordbøkene, den morfologiske analysatoren og tekstkorpuset gjør det kvenske språket lettere tilgjengelig for dem som ønsker å ta tilbake språket.

I de neste åra skal det legges mer vekt på å jobbe parallelt med å systematisere oppbygginga av korpuset og å supplere det med eksisterende kvenske tekster som hittil mangler. Det kvenske korpuset er som nevnt nå utvida med Alf Nilsen-Børsskogs romaner, og framover vil dette materialet bli brukt til å dokumentere og analysere Nilsen-Børsskogs ordforråd, som så vil innlemmes i ordboka. En annen viktig kilde som skal brukes i utviklinga av ordboka framover, er lydopptaka i *Suomen kielen nauhoitearkisto – Finska bandarkivet* samt i andre arkiver (Niiranen 2022:186–187). I bandarkivet er det 419 timer med kvenske dialektopptak som dekker området fra Storfjord i vest til Sør-Varanger i øst.

5. Konklusjon

Som vi har vist, har kvensk ordboksutvikling vært tett knytta til normering, revitalisering og undervisning i kvensk språk. Seinere har også behova for oversetting av tekster vært styrende for ordboksutviklinga. Dette gjenspeiles også i ordforrådet i ordboka. Det at ordboka har vært knytta til den kvenske grammatiske språkmodellen, har gitt den ei normativ rolle. Målet med normeringsarbeidet har vært å styrke lokal språklig variasjon og den lokale språklige identiteten, men i praksis har porsangervariateten så langt blitt prioritert.

I og med at språket står i ei så svak stilling, må den leksikografiske metoden tilpasses en minoritetspråklig situasjon. Det mangler både tekst og skribenter som kunne skrive mer tekst og utvikle ordforrådet, samt leksikografer til å analysere tekstene. Som vist i del 3.2 fins det språklig dokumentasjon fra tida da kvensk var i aktiv bruk i kontinuerlige språksamfunn. Denne dokumentasjonen sammen med flere tekster i ulike sjangere skal i tas i bruk for å forbedre KNKO framover.

Status for KNO i dag er at 95,0 % av de 1000 vanligste og 88,9 % av de 10 000 vanligste orda er oppført i ordboka. Status for NKO er at 88,3 % av de 1000 vanligste og 54,0 % av de 10 000 vanligste orda er representert. Særlig for NKO er det ei forbedring sammenligna med funna i Trosterud (2019). For et større ordforråd er dekningsgraden likevel dårlig, naturlig nok for ei ordbok som omfatter 14 304 lemma. Rett nok vil prosentandelen være langt bedre i webgrensesnittet, der den morfologiske analysatoren deler opp norske sammensetninger og ordboka gir oversetting av enkeltorda. Ordbøkene er likevel langt unna å kunne representere ordforrådet i et språk til bruk i et moderne samfunn.

KNKO har blitt flittigere brukt de siste åra, etter hvert som antall kvenske språkkurs og kvenskstudenter har økt. Digitale språkressurser er uunnværlige for kvenske språkmiljøer som øn-

sker å ta tilbake språket sitt. Ordboka, korpuset og den morfologiske analysatoren er nødvendige også som språkdokumentasjon. Sammen gir de kunnskap om det kvenske språket og gjør det tilgjengelig for språkbrukere i en situasjon hvor språket ellers er trua. Derfor er det viktig å se KNKO, kvensk leksikografi og språkteknologi i sammenheng med revitaliseringa.

Litteratur

Ordbøker

Aronsen, Terje (2010): *Kvensk-norsk elektronisk ordbok*. Redigert av Verena Schall & Trond Trosterud. Universitetet i Tromsø.

Eriksen, Agnes (2018): *Kainu-ruija-kainu koulusanakirja = Kvensk-norsk-kvensk skoleordbok*. Lakselv: Porsanger kommune.

Eriksen, Aili, Mervi Haavisto, Mari Keränen, Tobias Kvalness, Thomas Kjærstad, Tove Reibo, Anna-Kaisa Räisänen, Verena Schall, Sindre Reino Trosterud & Trond Trosterud (2013–2024): *Nettidigisanat Kvääni-norja-kvääni-nettisanakirja*. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet. <sanat.oahpa.no> (juli 2024).

KNKO = Eriksen et al. (2013–2024).

Kvääninuoret (2023): *Fraasikirja – Frasebok: Norsk-kvensk frasebok for ungdom*. Tromsø: Ruija forlag.

Larsen, Karin (2015): *Norsk-kvensk fraseordbok for pleie og omsorg*. Børselv: Kainun institutti – Kvensk institutt.

Lönnrot, Elias (1880): *Suomalais-Ruotsalainen Sanakirja – Finskt-Svenskt Lexikon I-II*. Helsinki: WSOY.

Neahttadigisánit (2013–2024) = *Ordboksportalen Neahttadigisánit*. <sanit.oahpa.no/more/> (juli 2024).

Pyykkö, Vappu (2008): *Sana-aitta. Ordliste til "Kuosuvaaran takana" og "Aittiruto" av Alf Nilsen-Børsskog. Utvalgt og bearbeidet av Vappu Inkeri Pyykkö.* Digital versjon: <www.kvenskinstittutt.no/wp-content/uploads/2020/05/Sana-aitta.pdf> (juli 2024).

Annen litteratur

- Andreassen, Irene (2003): *Tainariksi kuttuthaan se steimpiitti täälä: en studie av kvenske fiske- og sjødyrnavn i Varanger, Porsanger og Alta.* Avhandling (dr.art.). Universitetet i Tromsø.
- Aronsen, Terje (1984): *Meidän kielelä 1: Opetusmateriaalii Pysyjojen tialektilä.* Upublisert læremateriell.
- Aronsen, Terje (1986): *Meidän kielelä 2: Opetusmateriaalii Pysyjojen tialektilä.* Upublisert læremateriell.
- Becker, Reinhold von (1824): *Finsk grammatik.* Åbo: Bibel-Sällskapet.
- Beddari, Olav (1987): *Niin saapi sanoa: pieni ruijansuo-malainen lukukirja.* Vadsø: Skoledirektøren i Finnmark.
- Eriksen, Agnes (2011): *Kummitus ja Tähtipoika 1.* Ruija forlag.
- Eriksen, Agnes (2014–2017): *Minun kieli: minun aaret 1–7.* Lakselv: Porsanger kommune.
- Eriksen, Aili (2018): *Hiljemin ja huonet: riskisanoja porsanginkevenin ja suomen kielen välillä.* Masteroppgave i finsk språk og kultur. University of Jyväskylä. <jyx.jyu.fi/handle/123456789/57715> (juli 2024).
- Eskeland, Tuula, Anna-Riitta Lindgren & Marjatta Norman (2003): *Osima ja Baskabusk – monet suomet Norjassa. I: Hannele Jönsson-Korhola & Anna-Riitta Lindgren (red.): Monena suomi maailmalla: suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä.* Tietolipas, nr. 190. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Haavisto, Mervi, Kaisa Maliniemi, Leena Niiranen, Pirjo Paavaliemi, Tove Reibo & Trond Trosterud (2014): *Kvensk ordbok*

- på nett – hvem har nytte av den? I: Ruth Vatvedt Fjeld & Marit Hovdenak (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi* 12. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, Oslo 13.–16. august 2013. Oslo: Novus forlag, 176–192.
- Huss, Leena (1999): *Reversing Language Shift in the Far North: Linguistic Revitalization in Northern Scandinavia and Finland*. Acta Universitatis Upsaliensis.
- Isaksen, Ann-Mari (2018): *Kvensk grammatikk 5.-7. klasse*. Tromsø: Ruija forlag.
- Johnson, Ryan, Lene Antonsen & Trond Trosterud (2013): Using finite state transducers for making efficient reading comprehension dictionaries. I: *Proceedings of the 19th Nordic Conference of Computational Linguistics (NoDaLiDa)*, May 22–24, 2013, Oslo University, Norway. NEALT Proceedings Series 16, 59–71.
- Kainun institutti – Kvensk institutt (2007): *Program for revitalisering av kvensk språk og kultur (2004). Rapport 2006–2007*. Kainun institutti – Kvensk institutt.
- Keränen, Mari (2018): Language maintenance through corpus planning. I: *Acta Borealia* 35, 176–191.
- KORP. UiT Norges arktiske universitets og det norske Sametingets kvenske tekstsamling. Versjon 3.4. 2024. <github.com/giellalt/corpus-fkv/tree/77d64f08054397639e6b7c207444e67b1d-31f9bo/converted> (juli 2024).
- Kvensk språkråd (2010): Sak 5/10 Eventuelt – Kvensk ordbok. Referat fra møte i Kvensk språkråd, 24.–25.3.2010. Kainun institutti – Kvensk institutt.
- Kvensk språktning (2008): Møteprotokoll fra møte i Kvensk språktning, 18.04.2008. Kainun institutti – Kvensk institutt.
- Laakso, Johanna, Anneli Sarhima, Sia Spiliopoulou Åkermark & Reetta Toivainen (2016): *Towards Openly Multilingual Policies and Practices: Assessing Minority Language Maintenance Across Europe*. Bristol: Multilingual Matters.

- Lane, Pia (2010): “We did what we thought was best for our children”: a nexus analysis of language shift in a Kven community. I: *International Journal of the Sociology of Language* 202, 63–78.
- Lane, Pia, Kristin Hagen, Anders Nøklestad & Joel Pristley (2022): Creating a corpus for Kven, a minority language in Norway. I: Sjur Moshagen, Lene Antonsen & Øystein Vangsnes (red.): *Morfologi, målstrev og maskinar – Trond Trosterud {fyller | täyttää | deavdá | turns} 60!. Nordlyd* 46(1), 159–170.
- Lanes, Laila (2023): Stor interesse for å lære kvensk: – En wow-faktor sier Hilde Skanke. NRK, 2. oktober 2023. <www.nrk.no/kvensk/okende-interesse-for-a-laere-kvensk-1.16577050> (juli 2024).
- Larsen, Karin, Pirjo Paavalniemi & Eira Söderholm (2012): *Allmenn innføring i skriving av kvensk*. Børselv: Kvensk institutt.
- Leskinen, Kaisa Grimsby (2017): «*Norjalainen sanoo beriket*» (*Nordmenn sier beriket*). *En korpusstudie av norske lånord i kvensk hos bugøynesværingar*. Masteroppgave i nordisk språkvitenskap. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Niiranen, Leena (2022): Språkdokumentasjon innen fennistikken og kvensk. I: Sjur Moshagen, Lene Antonsen & Øystein Vangsnes (red.): *Morfologi, målstrev og maskinar – Trond Trosterud {fyller | täyttää | deavdá | turns} 60!. Nordlyd* 46(1), 181–192.
- Nilsen-Børsskog, Alf (2004): *Kuosuvaaran takana*. Idut forlag.
- Norske Kveners Forbund & Norsk senter for kvænsk språk og kultur (2004): *Program for revitalisering av kvensk språk og kultur 2005–2007*.
- NoWaC (Norwegian Web as Corpus) (2010): Universitetet i Oslo: Tekstlaboratoriet.
- Ogilvie, Sarah (2011): Linguistics, lexicography, and the revitalization of endangered languages. I: *International Journal of Lexicography* 24(4), 389–404.

- Rasmussen, Torkel (2004–2005): Hvor mange kan finsk og kvensk i Nord-Norge? I: *Arina. Nordisk tidsskrift for kvensk forskning* 1, 48–54.
- Räisänen, Anna-Kaisa (2014): Minority Language Use in Kven Communities – Language Shift or Language Revitalization. I: Julia Sallabank & Peter Austin (eds.): *Endangered Languages: Beliefs and Ideologies in Language Documentation and Revitalization*. Oxford, U.K.: Oxford University Press. 97–108.
- Räisänen, Anna-Kaisa (2020): *Linus ja Karhu riepu seilathan*. Tromsø: Ruija forlag.
- Sundelin, Egil (2008): Norske kveners forbund/Ruijan Kveeniliitto. Fra idé til virkelighet. I: *Ottar* 269 (2008), 12–18.
- Suomen kielen nauhoitarkisto – Finska bandarkivet. Institutet för de inhemska språken. <www.sprakinstitutet.fi/sv/arkiv/dialekt_och_namnarkiv/finska_bandarkivet> (august 2024).
- Söderholm, Eira (2006): Planlegging av kvensk språk – utvikling av ordforråd. I: Anna-Riitta Lindgren, Einar Niemi, Marit Anne Hauan, Leena Niiranen & Trond Thuen (red.): *Kvener og skogfinner i fortid og nåtid. Rapport fra seminaret “Kvener og skogfinner i fortid og nåtid – identitetsforvaltning og strategier”, Vadsø oktober 2005*. Speculum boreale nr. 9. Skriftserie fra instituttet for historie. 47–50.
- Söderholm, Eira (2009): *Aikamatka*. <uit.no/Content/207399/cache=20231105100037/Aikamatka%201%E2%80%9310.PDF> (juli 2024).
- Söderholm, Eira (2014): *Kainun kielen grammatikki*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Söderholm, Eira (2017): *Kvensk grammatikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Trosterud, Sindre Reino, Trond Trosterud, Anna-Kaisa Räisänen, Leena Niiranen, Mervi Haavisto & Kaisa Maliniemi (2017): A morphological analyser for Kven. I: *Proceedings of the Third Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages*.

- St. Petersburg, Russia: Association for Computational Linguistics. 76–88. <aclanthology.org/W17-0608> (juli 2024).
- Trosterud, Trond (1996): Den finske dialektkrigen (1820–1840). I: *Mål og makt* 26, 130–151.
- Trosterud, Trond (2019): Kva bruker vi minoritetsspråksordbøker til? Ein studie av brukarloggane for tolv tospråklege ordbøker. I: *LexicoNordica* 26, 177–198.
- Trosterud, Trond & Hilde Skanke (2012): Kvensk juridisk terminologi. I: *Terminologen* 1(1), 56–63.
- UiT (2019) = Institutt for språk og kultur ved UiT Norges arktiske universitet: *Meidän joukko: Grunnkurs i kvensk*. <kvensk.uit.no/> (juli 2024).
- Utvik, Hanne-Elin (1996): *Norske ord i finsk språkdrakt. En studie av nyere skandinaviske substantivlån i kvensk / ruijafinsk tekstmateriale med hovedvekt på norske lån*. Hovedoppgave i finsk språk. Universitetet i Tromsø.

Anna-Kaisa Räisänen
fagansvarlig
Kainun institutti – Kvensk institutt
Østre Porsangerveien 4202
NO-9716 Børselv
anna-kaisa.raisanen@kvenskinstitutt.no

Thomas Brevik Kjærstad
prosjektmedarbeider
Kainun institutti – Kvensk institutt
Østre Porsangerveien 4202
NO-9716 Børselv
thomas@kvenskinstitutt.no

Aili Eriksen
språkmedarbeider
Kainun institutti – Kvensk institutt
Østre Porsangerveien 4202
NO-9716 Børselv
aili.eriksen@kvenskinstitutt.no

Trond Trosterud
professor
UiT Norges arktiske universitet
NO-9037 Tromsø
trond.trosterud@uit.no